

УДК 336.2:338.2

Левко М.М.

*аспірант кафедри економіки та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ТА МІСЦЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Систематизовано дефініції митної безпеки, запропоновані у науковій літературі, та виокремлено два підходи до її трактування: як стану та як системи. Запропоновано авторське визначення митної безпеки як економічного явища. Виокремлено поняття механізму забезпечення митної безпеки та представлено авторське бачення. Застосовано системний підхід для визначення місця митної безпеки у системі економічної безпеки, метод діалектики для пізнання митної безпеки у взаємозв'язку із зовнішньоекономічною безпекою та виокремлення їх спільних і відмінних рис. Доведено, що митна безпека та зовнішньоекономічна безпека частково перетинаються та взаємодоповнюють одна одну, однак є окремими поняттями.

Ключові слова: митна безпека, зовнішньоекономічна безпека, механізм забезпечення митної безпеки, суб'єкти митної безпеки, об'єкт митної безпеки.

Левко М.М. СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ РОЛИ И МЕСТА ТАМОЖЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Систематизированы дефиниции таможенной безопасности, предлагаемые в научной литературе, и выделены два подхода к ее трактовке: как состояния и как системы. Предложено авторское определение таможенной безопасности как экономического явления. Выделено понятие механизма обеспечения таможенной безопасности и представлено авторское видение. Применен системный подход для определения таможенной безопасности в системе экономической безопасности, метод диалектики для познания таможенной безопасности во взаимосвязи с внешнеэкономической безопасностью и выделены их общие и отличительные черты. Доказано, что таможенная безопасность и внешнеэкономическая безопасность частично пересекаются и взаимодополняют друг друга, однако являются отдельными понятиями.

Ключевые слова: таможенная безопасность, внешнеэкономическая безопасность, механизм обеспечения таможенной безопасности, субъекты таможенной безопасности, объект таможенной безопасности.

Levko M.M. SYSTEMATIC APPROACH TO IDENTIFYING ROLE AND PLACE OF CUSTOMS SAFETY IN THE ECONOMIC SAFETY OF THE STATE

Customs safety definitions proposed in the scientific literature are systematized and defined two approaches to its treatment, as a state and as a system. The author's definition of customs safety as an economic phenomenon was proposed. The concept of a mechanism to provide customs safety was determined and the author's vision was highlighted. Systematic approach to determine the place and role of customs safety in the system of economic safety was applied. The dialectic method was used to define common and distinctive features of customs safety and foreign economy safety. Proved that customs safety and foreign economy safety partly overlap and complete each other, but are distinct concepts still.

Keywords: customs safety, foreign economy safety, mechanism to provide customs safety, customs safety agents, object of customs safety.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку країни характеризується перманентною нестабільністю усіх сфер людського життя, на фоні якої відбуваються трансформації, що покликані якщо не нівелювати, то хоча б частково знизити негативні наслідки цієї нестійкості та нестабільності. Тому в таких умовах особливо гостро постають питання безпеки не лише окремих компонент, але й системи загалом. Оскільки Україна досить чітко окреслила євроорієнтований шлях розвитку, то значної уваги потребує процес переорієнтації національної економіки на зовнішньоекономічний сегмент із урахуванням не лише європейських стандартів, а й національних інтересів держави, а також актуалізується потреба обґрунтування та впровадження сучасних методів та важелів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти впливу митної безпеки на економічну безпеку держави та суб'єктів господарювання, проблеми митних ризиків та управління ними досліджували у своїх працях І. Бережнюк [1], А. Бидик [2], Н. Гавловська [3], М. Губа [4; 5], О. Губа [6], Є. Додін [7], І. Квеліашвілі [8], О. Комаров [9], О. Мажула [10], К. Новікова [11], Н. Осадча [12], П. Пашко [13; 15], М. Разумей [16], Є. Рудніченко [17; 18], А. Стельмащук [19] та ін.

Ґрунтовий внесок у висвітлення теоретичних, методологічних та прикладних аспектів забезпечення митної безпеки в Україні, а також узагальнення світового досвіду реалізації митної політики на шляху забезпечення митної безпеки, його особливості та виокремлення головних уроків для подальшого використання у вітчизняній практиці здійснено фахівцями Державного науково-дослідного інституту митної справи та систематизовано у монографії за загальною редакцією П. Пашка та І. Бережнюка [14]. Окрім цього, І. Бережнюк у своїх працях досліджує методи управління ефективності роботи митних органів з метою зменшення загроз митній безпеці України, зокрема, розробляє критерії оцінки рівня митної безпеки та заходи щодо її підвищення [1].

Акценту увагу на необхідності використання митних регуляторів у процесі державного управління зовнішньоекономічними відносинами з метою захисту національних інтересів в умовах глобалізації зробив А. Бидик [2].

Узагальнюють вплив діяльності митних органів на забезпечення економічної безпеки загалом та фінансової зокрема Н. Гавловська та Є. Рудніченко [3]. Також роль митної служби в системі забезпечення національної безпеки України, її інституційний характер як частини державної та глобальної інфраструктури та суб'єкт міжнародного регулювання і координації на основі багаторівневої системи

нормативно-правого забезпечення висвітлює у своїх працях І. Квеляшвілі, доходючи висновку, що діяльність митних органів повинна підпорядковуватись завданням забезпечення національної безпеки [8].

На питаннях місця митної безпеки серед інших складових економічної й національної безпеки зосереджується М. Губа [4; 5], О. Мажула [10] та ін. Спроби систематизувати загрози, що виникають у митній сфері та впливають на економічну, а згодом і національну безпеку, а також ризиків у митній справі, здійснюють О. Губа [6], О. Комаров [9] та Є. Рудніченко [16].

Головні аспекти митної злочинності та митної деліктності як загроз не лише національній, а міжнародній безпеці розкриває у своєму дослідженні Є. Додін [7].

Отже, проблемам економічної безпеки та її складових приділяється значна та систематична увага вітчизняних та зарубіжних фахівців у цій галузі, однак в нинішніх умовах вони все ж не позбавлені актуальності.

Мета статті полягає у визначенні концептуальних понять та місця митної безпеки у структурі економічної та згодом національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У статті використовується системний підхід для визначення місця митної безпеки у системі економічної безпеки, метод діалектики для пізнання митної безпеки у взаємозв'язку із зовнішньоекономічною безпекою та виокремлення їх спільних і відмінних рис, метод наукової абстракції для формування поняття механізму забезпечення митної безпеки, методи аналізу, синтезу та узагальнення. Матеріалами дослідження виступили праці наукових та вітчизняних фахівців у галузі митної безпеки, а також нормативно-правова база.

Незважаючи на існування ґрунтовних наукових напрацювань у галузі теоретико-методологічного обґрунтування митної безпеки, деякі аспекти митної безпеки залишаються поза увагою, зокрема, потребує ґрунтовної систематизації та узагальнення понятійний апарат, а також визначення місця та ролі митної безпеки в системі економічної безпеки зокрема та національної безпеки загалом.

Багатоаспектність митної безпеки як явища, що здійснює вплив не лише на економічну безпеку за її складовими, а й національну та міжнародну, призводить до різноманітності думок щодо її сутності, складових, ролі та значенні у забезпеченні інших видів безпеки. Крім того, відсутність єдиного підходу пояснюється недостатнім висвітленням та закріпленням цієї категорії у нормативно-правових документах та, відповідно, незначним використанням у практичній діяльності митних органів та управлінській діяль-

ності міністерства різноманітність думок про сутність митної безпеки пояснюється, зокрема, багатоаспектністю цього явища, його належністю не тільки до економічної та національної безпеки, а також відсутністю єдиної бази у чинному законодавстві, недостатнім використанням у реальній економічній практиці й управлінській діяльності центральних органів виконавчої влади з питань економічної політики, зокрема, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Міністерства фінансів та Міністерства закордонних справ України.

Митний кодекс України у поточній редакції визначає митну безпеку як «...стан захищеності митних інтересів України», які, своєю чергою, є національними інтересами України, «...забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи» [21].

Сьогодні трактування цього терміну здійснюється за двома основними напрямками: частина науковців схиляється до думки, що митна безпека є станом, інші трактують як комплекс заходів (табл. 1).

На нашу думку, митну безпеку доцільно трактувати як явище, тому пропонуємо адаптувати поняття безпеки, закріплене законодавчо [20], та під митною безпекою розуміти захищеність митних інтересів суб'єктів господарювання, держави та міжнародної спільноти, за якої забезпечуються сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у митній сфері та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам, нейтралізація яких входить у компетенцію митних органів Що стосується підходу, який визначає митну безпеку як сукупність заходів, то таке означення, на нашу думку, ближче до висвітлення суті механізму забезпечення митної безпеки.

Фахівцями Державного науково-дослідного інституту митної справи здійснено вагомий внесок у дослідження організаційно-економічного механізму справляння доходів і зборів; організаційно-економічного механізму забезпечення митної безпеки, як поєднання «...структури, функцій, форм, методів і економічних відносин, які в сукупності є регулятором митної діяльності, з метою реалізації митної політики та забезпечення усталеного функціонування митної служби з визначеним ступенем надійності та ефективності»; механізму мінімізації впливу ризиків у системі митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також механізму митної політики, під яким розуміють «...сукупність інститутів, що беруть участь у формуванні та реалізації митної політики (інституціональна складова), а також набір форм і методів її реалізації, порядок

Таблиця 1

Підходи до трактування категорії «митна безпека»

Прихильник підходу	Підхід
Митний кодекс України [21] Н. Осадча [12], П. Пашко [15], М. Губа [4], К. Новікова [11]	Стан захищеності митних інтересів держави
П.В. Пашко, І.Г. Бережнюк [14] Н. Гавловська, Є. Рудніченко [3]	Комплекс (система) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави, суспільства й людей із захисту інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави в зовнішньоекономічній сфері і, зокрема, у митній сфері
М. Левко	Захищеність митних інтересів суб'єктів господарювання, держави та міжнародної спільноти, за якої забезпечуються сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у митній сфері та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам, нейтралізація яких входить у компетенцію митних органів*

* Визначення, запропоноване автором

використання компетентними державними органами інструментів митного регулювання (функціональна складова)» [14]. К. Новікова обґрунтовує регуляторний організаційно-економічний механізм, який, на думку науковця, є «...органічним поєднанням форм, методів, інструментів, структури, економічних важелів, які регулюють митну діяльність, забезпечуючи її усталеність та надійність» [11, с. 176], тобто, по суті, визначає механізм забезпечення митної безпеки.

Таким чином, у результаті проведеного аналізу літературних джерел можна констатувати, що сам термін «механізм забезпечення митної безпеки» досить часто та активно використовується, однак його чітка дефініція не закріплена ані науково, ані законодавчо.

Оскільки митну безпеку можна визначити як захищеність митних інтересів держави, то під механізмом забезпечення митної безпеки можна розуміти впровадження в митній справі сукупності інструментів, важелів та заходів, здатних протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам у сфері митних відносин, а також можливість досягнення необхідного рівня захищеності, надійності та усталеності митної служби шляхом створення ефективного регуляторного організаційно-економічного механізму. У цьому контексті варто розглядати поняття «забезпечення митної безпеки» як здатність управлінських рішень у рамках створеної системи захисту економічних інтересів держави протидіяти можливим небезпекам у митній галузі [10].

На тому чи іншому рівні управління головною метою забезпечення митної безпеки є досягнення

необхідного рівня надійності митної системи. Отже, діяльність із забезпечення митних інтересів держави можна визначити як об'єкт митної безпеки, таким чином, основним суб'єктом митної безпеки виступають митні органи.

Як слушно зазначає П. Пашко, митна безпека забезпечується митною службою та, відповідно, знаходиться на перетині двох складових національної безпеки – силової, що включає воєнну безпеку та забезпечується збройними силами України, і внутрішньої, що забезпечується Службою безпеки України, Міністерством з надзвичайних ситуацій та Міністерством внутрішніх справ, а також перетинається із несиловою складовою, що включає наступні види безпеки: політичну, соціальну, демографічну, гуманітарну, екологічну, енергетичну, інформаційну та економічну, яка, своєю чергою, містить фінансову, грошову валютну, ресурсну виробничу, інноваційну та зовнішньоекономічну [14].

Н. Гавловська та Є. Рудніченко розглядають митну складову забезпечення фінансової безпеки [3]. Дещо розширює сферу її впливу М. Губа та зазначає, що «особливістю митного оподаткування є те, що воно є складовою як зовнішньоекономічної, так і фінансової безпеки держави. Його місце – на перетині забезпечення митної та податкової безпеки» [4, с. 21]. Тобто розширює розуміння сфер впливу митного оподаткування не лише як фінансового інструмента наповнення бюджету та, відповідно, забезпечення фінансової безпеки, а вже тарифні інструменти митного регулювання носять податковий характер

Таблиця 2

Порівняльна характеристика митної безпеки та зовнішньоекономічної безпеки

Митна безпека	Зовнішньоекономічна безпека
Суть. Захищеність інтересів держави в митній галузі у різних зовнішніх і внутрішніх умовах, незалежно від будь-яких загроз	Суть. Спроможність держави протистояти впливу екзогенних негативних факторів і мінімізувати заподіяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому розподілі праці для створення сприятливих умов розвитку національної економіки
Митна безпека покликана забезпечити: <ul style="list-style-type: none"> - переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів; - здійснення митного регулювання, пов'язаного зі встановленням і стягуванням податків і зборів; - здійснення процедур митного контролю і митного оформлення, зокрема, із застосуванням необхідних засобів митно-тарифного і нетарифного регулювання; - проведення робіт, спрямованих на боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на органи доходів і зборів завдань шляхом ефективної реалізації митної справи 	Зовнішньоекономічна безпека має забезпечити: <ul style="list-style-type: none"> - підтримку вітчизняних експортерів, розробників імпортозамінних товарів і виробників конкурентоспроможної продукції; - створити ефективну банківську та гнучку кредитну системи, гарантувати права власників валютних коштів; - створити інфраструктуру зовнішньої торгівлі та сучасної системи її інформаційного забезпечення; - провести гнучку експортно-імпорتنу політику; - удосконалити механізми державного регулювання зовнішньої торгівлі; - провести диверсифікацію експорту та імпорту
Показники митної безпеки України: <ul style="list-style-type: none"> - обсяг імпорту на одну посадову особу митних органів; - середня кількість декларацій, оформлених однією посадовою особою; - середня кількість декларацій, оформлених однією посадовою особою в день; - середня кількість годин на оформлення декларації; - митні платежі до бюджету; - середньоденні надходження митних платежів; - сума митних платежів на одну посадову особу; - видатки з Державного бюджету на утримання митної служби; - видатки з Державного бюджету у розрахунок на одну посадову особу; - коефіцієнт окупності витрат держави 	Показники зовнішньоекономічної безпеки: <ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт відкритості національної економіки (відношення обсягу зовнішньої торгівлі, тобто експорту та імпорту, до ВВП); - коефіцієнт покриття імпорту експортом; - відношення обсягу експорту до ВВП; - відношення обсягу імпорту до ВВП; - сальдо зовнішньоторговельної діяльності; - товарна структура експорту та імпорту; - товарна структура критичного імпорту; - співвідношення між обсягами залученого капіталу та експортом вітчизняного капіталу; - співвідношення цін на зовнішньому і внутрішньому ринках; - енергомісткість та матеріаломісткість експорту; - співвідношення між обсягами національного виробництва та експорту до певних країн; - вплив виробництва експортної продукції на екологію; - питома вага експорту наукомісткої продукції в загальному обсязі експорту; - питома вага імпорту наукомісткої продукції в загальному обсязі імпорту; - частка експорту на душу населення; - частка іноземних інвестицій у ВВП; - співвідношення тарифного і нетарифного регулювання

Джерело: складено автором за [11; 14]

і, таким чином, впливають на податкову складову економічної безпеки, яка, своєю чергою, забезпечує фінансовими ресурсами усі інші складові [5], а й розкриває його регулюючі властивості, що проявляються у впливі на зовнішньоекономічну безпеку держави.

Цієї ж думки дотримується К. Новікова, яка характеризує митну безпеку із двох позицій: у широкому розумінні митна безпека покликана забезпечити безпеку торговельного ланцюга, а у вузькому – передбачає боротьбу з контрабандою та порушенням митних правил. Також науковець підкреслює тісний зв'язок митної безпеки із зовнішньоторгівельною безпекою [11, с. 176]. На взаємозв'язок митної і зовнішньоекономічної безпеки також звертають увагу П. Пашко та І. Бережнюк [14]. Результати проведеного аналізу взаємозв'язку між цими поняттями наведено у табл. 2.

Зовнішньоекономічна діяльність – це не лише взаємовідносини між суб'єктами господарювання з питань купівлі-продажу та виробництва продукції, а перш за все складний механізм включення національної економіки до світового господарства, головним завданням якого є створення безпечних умов для економічного розвитку та зростання. Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність виступає своєрідним стимулятором встановлення нових зв'язків між суб'єктами господарювання, які бажають розширити зону своєї діяльності та примножити власний капітал. Водночас зростання товарообороту не завжди виступає сприятливим фактором для національної економіки, оскільки зростає загроза національним інтересам та економічній безпеці країни. Тому не лише науковці, але й чисельні економісти та політичні діячі країни приділяють велику увагу проблемам економічної та митної безпеки країни як важливим факторам захисту національних державних інтересів [10].

Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», метою державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є: захист економічних інтересів України й законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; підтримка конкуренції та ліквідація монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності [23].

Пріоритетним принципом формування та розвитку зовнішньої політики України є суверенітет і дотримання національних інтересів. При цьому митна справа виступає не лише як інструмент і провідник зовнішньоекономічної діяльності, а й має важливіше значення, стаючи регулятором і засобом формування нових економічних відносин та зв'язків [12].

Метою системи митної безпеки є досягнення усталеної та передбаченої роботи митної служби, достатнього рівня сприяння зовнішньоекономічній діяльності в нестабільних зовнішніх і внутрішніх умовах, забезпечення зниження ризиків, а також виявлення та нейтралізації ризик-чинників, які безпосередньо впливають на стан реалізації митної справи й опосередковано – на зовнішньоекономічну діяльність, тому спорідненість цих понять є очевидною.

Таким чином, зовнішньоекономічна безпека та митна безпека є двома множинами, що включають свої об'єкти, суб'єкти, загрози та механізми їх подолання, які частково перетинаються, однак митна безпека має ще й зв'язок із силовими складовими

національної безпеки, тому не поглинається цілком поняттям зовнішньоекономічної безпеки.

Висновки. Отже, митна безпека є сукупністю ефективних економічних, правових, політичних та інших механізмів, спрямованих на захист інтересів суб'єктів господарювання та держави у зовнішньоекономічній сфері і, зокрема, у митній сфері. Такий підхід визначає місце митної безпеки в економічній безпеці, а також її взаємозв'язок із зовнішньоекономічною безпекою. Механізм забезпечення митної безпеки покликаний мінімізувати негативний вплив зовнішніх та внутрішніх загроз шляхом налагодження ефективної взаємодії між суб'єктами забезпечення безпеки, зокрема й митною службою, а також передбачати дотримання всіма суб'єктами законодавства.

Подальші дослідження доцільно зосередити на систематизації зовнішніх та внутрішніх загроз митній безпеці з метою виокремлення інструментів їх нейтралізації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : [монографія] / І.Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
2. Бидик А.Г. Основні умови використання інструментів митного регулювання в практичній діяльності митних органів / А.Г. Бидик // Вісник Прикарпатського університету. – 2011. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/2011-2/%D0%91%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D0%BA.pdf>.
3. Гавловська Н.І. Вплив митних органів на економічну безпеку держави / Н.І. Гавловська, О.В. Осадчук, Є.М. Рудніченко // Митна безпека. – 2011. – № 1–2. – С. 52–56.
4. Губа М.О. Місце митної безпеки держави серед основних складових її забезпечення / М.О. Губа // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 19–23.
5. Губа М.О. Митна та податкова складові економічної безпеки держави / М.О. Губа // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2011. – Вип. 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtei-knteu.cv.ua/terminal/content/download/archive/2011/v3/NV-2011-V3_19.pdf.
6. Губа О.І. Загрози економічній безпеці держави в контексті митного оподаткування / О.І. Губа, А.В. Ільїна // Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка». – 2012. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/vamsue_2012_13.pdf.
7. Додін Є.В. Організація заходів протидії митній злочинності та митної деліктності / Є.В. Додін // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1. – С. 79–85.
8. Квеліашвілі І.М. Митна служба в системі забезпечення національної безпеки України / І.М. Квеліашвілі // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2009. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dbuapa.dp.ua/zbinik/2009-02/09kimnby.pdf>.
9. Комаров О.В. Митний ризик як ключовий елемент механізму державного ризик-менеджменту в митній галузі / О.В. Комаров // Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління». – Д. : Акад. митної служби України. – 2011. – № 2(5). – С. 210–215.
10. Мажула О.В. Інституціоналізація митної безпеки як важливої складової економічної безпеки держави / О.В. Мажула // Ефективна економіка. – 2014. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3508>.
11. Новікова К.І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави / К.І. Новікова // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 174–180.
12. Осадча Н.В. Процес забезпечення митного інтересу / Н.В. Осадча // Управління економікою: теорія та практика. – 2012. – № 2012. – С. 128–150.
13. Пашко П. Умови та чинники забезпечення митної безпеки / П. Пашко // Митна справа. – 2010. – № 1(67). – С. 5–16.

14. Митна політика та митна безпека України : [монографія] / За заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. – Хмельницький : Мельник А.А., 2013. – 338 с.
15. Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : [монографія] / П.В. Пашко. – Одеса : ПЛАСКЕ, 2009. – 628 с.
16. Разумей М. Особливості реалізації адміністративно-політичного механізму державного управління зовнішньоторгівельною безпекою України / М. Разумей // Науковий вісник «Демократичне врядування». – 2014. – Вип. 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnyk14/fail/razumej.pdf>.
17. Рудніченко Є.М. Класифікація ризиків у митній справі / Є.М. Рудніченко, І.В. Несторишен // Митна безпека. Економіка. – 2012. – № 1–2. – С. 13–19.
18. Рудніченко Є.М. Характеристика впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємства / Є.М. Рудніченко // Митна безпека. – 2012. – № 1–2. – С. 7–12.
19. Стельмашук А.М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А.М. Стельмашук // Інноваційна економіка. – 2011. – № 6. – С. 279–286.
20. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV (поточна редакція від 19.04.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
21. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI (редакція від 24.07.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
22. Про затвердження Порядку розроблення профілів ризику : Наказ від 22.12.2010 р. № 1514 / Державна митна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uazakon.com/document/fpart13/idx13447.htm>.
23. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII (редакція від 28.06.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

УДК 338.4

Лисенко О.А.

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри менеджменту
Національного університету харчових технологій*

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ СПОЖИВАННЯ ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Статтю присвячено порівняльному аналізу показників споживання та витрат на хліб та хлібопродукцію. Визначено вплив доходів на зміни обсягів споживання основного виду продукту харчування. На основі регресійного аналізу спрогнозовано значення індикаторів продовольчої безпеки країни.

Ключові слова: споживання, продовольча безпека, хліб, доходи, витрати, населення.

Лысенко Е.А. АНАЛИЗ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПОТРЕБЛЕНИЯ ХЛЕБОБУЛОЧНЫХ ИЗДЕЛИЙ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Статья посвящена сравнительному анализу показателей потребления и расходов на хлеб и хлебобулочную продукцию. Определено влияние доходов на изменение объемов потребления основного вида продукта питания. На основе регрессионного анализа спрогнозировано значение индикаторов продовольственной безопасности страны.

Ключевые слова: потребление, продовольственная безопасность, хлеб, доходы, расходы, население.

Lysenko O.A. THE ANALYSIS OF CONSUMPTION INDICATORS OF BAKERY PRODUCTS IN THE CONTEXT OF ENSURING FOOD SECURITY OF THE COUNTRY

Article is devoted to the comparative analysis of indicators of consumption and expenses on bread and grain products. Influence of the income on changes of consumption volumes of a main type of a food product is defined. On the basis of the regression analysis value of indicators of food security of the country is predicted.

Keywords: consumption, food security, bread, income, expenses, population.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах постійне зростання споживання продовольства зумовлене темпами економічного розвитку, урбанізацією та розвитком ринку біопалива, тому забезпечення продовольчої безпеки країни є одним із головних завдань держави і вимагає постійного моніторингу основних індикаторів продовольчої безпеки та виявлення тенденцій з метою підтримки відповідного рівня забезпечення продовольством загалом і, зокрема, основним продуктом харчування населення України – хлібом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемним питанням щодо забезпечення продовольчої безпеки України присвячено багато праць провідних вчених країни. Зокрема, Гойчук О. [1], Березін О. [2], група вчених під керівництвом Тринько Р. [3] досліджували основні проблеми продовольчої безпеки та визначали основні напрямки її забезпечення. Саблук П. та ін. [4] присвятили свої дослі-

дження розробці теоретико-методологічних підходів щодо забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації. Питання задоволення попиту на хліб та хлібобулочні вироби в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни були розглянуті в роботах Родченко В. [5], Мелешко М. [6], вчених наукової школи Федулової І. [7].

Мета статті полягає в аналізі показників споживання та витрат на хліб та хлібопродукцію в залежності від доходів домогосподарств та на основі регресійного аналізу виявленні тенденцій щодо споживання населенням основного продукту харчування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зауважує Волкова С.Ф., історично в Україні зумовлені значні обсяги споживання хлібних виробів, оскільки вони забезпечують більше 50% добової потреби в енергії і до 75% потреби в рослинному білку [8, с. 43]. Частка хлібопродуктів у раціоні населення України складає